

Kesit Akademi Dergisi
The Journal of Kesit Academy

ISSN:
Yıl: 1, Sayı: 1, Eylül 2015, s. 37-57

Doç. Dr. Serdar YAVUZ
Adıyaman Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve edebiyatı Bölümü, serdaryavuz23@hotmail.com

Uzm. Çiğdem ŞAHİN
Ahi Evran Ünv. Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, csahincigdem@gmail.com

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ZAMAN ALGISI[1]

Özet

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi Türkiye'de yirminci yüzyıl itibariyle daha da büyük etki alanına kavuşmuş olup ülkemizin bulunduğu konum nedeniyle giderek yaygınlaşan bir seyir izlemektedir. Yaptığımız çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, yabancılar üzerinde Türkçenin zaman algısına dikkat çekilmiştir. Çalışmanın ana hatlarını yabancı öğrencilerin yazma becerilerinde ortaya çıkan sorunlar oluşturmaktadır. A, B ve C seviyesi öğrencilerinin yazmış olduğu metinler örneklem yönteminden hareketle incelenerek metinlerdeki isim ve fiil cümleleri tespit edilmiştir. Tespit edilen cümle örnekleri, yabancı öğrenciler üzerindeki zaman algısını belirlemeye yöneliktir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin öğretiminde zaman algısı, yazma becerisi, örneklem yöntemi.

WHEN THE PERCEPTION OF TEACHING TURKISH THE FOREIGNERS

Abstract

Teaching Turkish as a foreign language in Turkey has gained even greater domain as the twentieth

Century has followed a trend increasingly common due to the location where our country. The work we do in teaching Turkish as a foreign language, at-

[1] Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde 28-30 Mayıs 2015 tarihinde düzenlenen 1. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur

tantion was drawn to the Turkish perception of the time on outsiders. Writing skills of the foreign students study outline.

Key Words: Time per ception of teaching Turkısh, writing ability, paradigm system

Giriş

Dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.[2]

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabi bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.[3] En basit tarifi ile bir bildirim aracıdır. Tabiattaki bazı hayvan türlerinin ve insanların toplu olarak yaşayabilmeleri, öncelikle aralarındaki karşılıklı haberleşme veya anlaşmayı sağlayacak bir bildirişme aracına sahip olmaları ile mümkündür. Genel anlamda bildirişim bir araç vazifesi gören ilkel veya gelişmiş bir işaret sisteminden yararlanılarak bir bilginin, bir duygunun bir yerden başka bir yere, bir zihinden başka bir zihne aktarılması olayıdır. Ancak insanlar arasındaki en gelişmiş bildirişme aracı dildir. Tabiatın insanoğluna bahşettiği en büyük nimetlerden biri olan dil, üzerinde çeşitli yönlerden değerlendirme yapılabilecek canlı ve manevi bir varlıktır. Dil, genel niteliği bakımından o dili konuşanların aralarındaki anlaşmayı sağlamak üzere küçük ses birliklerine dayanarak oluşturdukları kelime ve şekiller dünyası veya seslerden örülmüş sistemli bir işaretler birliğidir.[4] Araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalarla ortaya konan dilin bu tanımlardaki ortak unsuru, onun önemli bir iletişim aracı olmasıdır. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan dil geçmişten bugüne toplumların en önemli değeri ve farklı değerlerin oluşmasında, taşınmasında en önemli unsuru olarak insan yaşamının vazgeçilmez kaynağı olmuştur. Bugün küreselleşen dünyamızda dil öğrenmenin önemi büyük ölçüde artmış kültürel, ekonomik, sosyal, siyasi anlamda vazgeçilmezliği ortaya konmuştur. Bu bakımdan Avrupa ve Asya'nın önemli bir merkezinde bulunan Türkiye'nin önemli bir yere sahip olması ve dünyada en çok konuşulan diller arasında yer alması Türkçeyi öğrenmeyi neredeyse kaçınılmaz hale getirmektedir.

Türkçeyi öğrenmenin, öğretmenin önemi sadece günümüzde değil, geçmiş dönemlerde de anlaşılmıştır. Türkçenin geçmişte Çinlilere öğretildiği ve Çinceye 349 Türkçe kelimenin geçtiği, Karamanoğlu Mehmet Bey'in fermanında dergahta, bargahta, divanda Türkçenin konuşulmasını buyurması, Kaşgarlı Mahmut'un Araplara Türkçe öğretmek için derlediği Divan-ı Lügat-ı Türk, Ali Şir Nevai'nin Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eseri, Kıpçak Türkçesini öğretmek amacıyla yazılan kitaplar… Yabancılara Türkçe Öğretimi'nde temel örneklerimizdendir. Her iki eser de tümevarım tekniği ve dil bilgisi çeviri yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Her iki

[2] Türkçe Sözlük(2011), TDK, Ankara, s:664
[3] Ergin Muharrem,Türk Dil Bilgisi,Bayrak Basım,İst.2002,s:3
[4] Korkmaz Zeynep, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ankara Üniversitesi Basımevi,2005, s:660

eserde de Türkçenin üstün bir dil olduğu belirtilmiştir. Geçmiş yüzyıllarda Türkçenin başta Oğuzca ve Kıpçakça olmak üzere Rus bölgelerinde ve Balkanlarda yaşayan toplumlar tarafından öğrenildiği, bu toplumların Türkçeyi kullandıklarının kanıtı olarak konuştukları dillerde bulunan Türkçe sözcük sayısının araştırmacılar tarafından tespit edilmesine dayalı olarak ortaya konmaktadır. Bu sözcükler Rusçada, Rumencede, Arnavutçada tespit edilmiştir(İgor'un Ordusu Hakkında Kaside adlı Rus destanında 50'ye yakın Türkçe kökenli kelimenin tespiti, bugünkü Arnavutça sözlükte 1400 Türkçe sözcüğün tespiti, Rumencede 1500 ile 3000 arasında Türkçe sözcüğün tespiti). [5] Yapılan bu çalışmalardan Türkçenin geçmiş yüzyıllarda yabancı toplumlar tarafından kullanıldığı ve çeşitli sebeplerle öğrenilmesi için pek çok araştırmanın yapıldığı anlaşılmış ve bu sebeple yabancılara Türkçenin öğretimi için çeşitli kaynaklar oluşturulmuştur. Yukarıda belirttiğimiz üzere bu kaynakların en önemlisini Kaşgarlı Mahmud ve Ali Şir Nevayi'nin eserleri oluşturmaktadır. Bu eserlerin yanında Kıpçak dönemi eserleri ve Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserleri de Yabancılara Türkçe Öğretiminin en eski safhalarını oluşturmaktadır. Bunlardan Codex Cumanicus ve Memlük Kıpçakçası dönemine ait eserlerden Kitabü'l-İdrak Lisanü'l Etrak, El Kavaninü'l-Külliye Li Zapti'l-Lügati't Türkiyye, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't Türkiyye adlı eserler yer almakta; Araplara ve Farslara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan Kitabü Bulgati'l-Müştak Fi Lügati't-Türk ve'l Kıfçak, Kitab-ı Mecmu-i Tercüman-ıTürki ve Acemi ve Mongoli, Hilyetü'l İnsan ve Heybetü'l-Lisan adlı eserler yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla oluşturulan eserlerdir.[6]

Araştırmalar incelendiğinde, Yabancılara Türkçe Öğretimi hakkındaki çalışmalar genel olarak üç başlık altında toplanmıştır: Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Türkiye'deki durum, Yurtdışında Yabancılara Türkçe Öğretimi[7] Yapılan bu çalışmada ise Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde, yabancılar üzerinde Türkçenin zaman algısı üzerinde durulacaktır.

Günümüzde yabancılara Türkçe öğretiminin önemi 1950'li yıllarda anlaşılmaya başlamış ve 1991 yılında Türk dünyası öğrenci projesi kapsamında yabancı öğrenciler lise, üniversite okumak, doktora yapmak amaçlı ülkemize getirtilmeye başlanmıştır. Projenin amacı Türkçe'nin ve Türk kültürünün gelecek nesillere aktarımını, Türkiye Türkçesinin yaygınlaşmasını sağlamaktır. Bunun yanında birçok üniversitede "Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi…" TÖMER bünyesinde eğitim verilmekte ve kaynaklar

[5] Arslan Mustafa, "Tarihi Süreçte Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Öğrenimi Çalışmaları" ,Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c.9/12, s.167-188

[6] Akar Ali, Türk Dili Tarihi, Ötüken Neşriyat. İstanbul 2012, s.218-226

[7] Göçer Ali, Moğul Selçuk, " Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış" , Turkısh Studies, Vol.6/3, Turkey 2011

hazırlanmaktadır. Son zamanlarda ise Yunus Emre Enstitüsünün yurt içinde açtığı yaz okulları ile farklı ülkelerden gelen öğrencilere Türkçe öğretimi etkinlikleri düzenlenmektedir.[8]

Çalışmamız, Gaziantep Üniversitesi TÖMER'de yabancı uyruklu öğrencilerin yazılı anlatımda edindikleri zaman algısına bağlı olarak cümle oluşturma biçimini yansıtmaktadır.

TÖMER'de öğrenciler basit zaman dediğimiz "geniş zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman, şimdiki zaman, gereklilik kipi, istek kipi, emir kipi…" çekimlerini, B1 seviyesine başlamadan A1-A2 seviyesinde öğrenmekte, aynı zamanda birleşik zaman çekimlerini öğrenmekte ve zaman çekimleri, tekrara dayalı uygulamalarla öğrencide pekiştirme sağlanarak öğrenim etkin hale getirilmektedir. Bunun yanında uygulamalar, konuşma ve yazma derslerinde de aktif olarak öğrenciye uygulatılmaktadır. Uygulamaların derslerde aktif olarak kullanımı gösterip yapma, örnek olay, tartışma gibi yöntemler kullanılarak gerçekleşmektedir. Çalışmamızın ana hatlarını öğrencilerin yazma becerilerinde ortaya çıkan sorunlar oluşturmaktadır. Bu amaçla öğrencilerden belirlenen bir konuda yazı yazmaları istenmiş, bunun ardından yazılı kağıtlar, fiil çekimleri hususunda incelenmiş ve tespit edilenler sınıflandırılarak gösterilmiştir. İncelemeler A, B ve C seviyesinden oluşan 134 öğrenci kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bunlardan 92 öğrenci A seviyesinde, 32 öğrenci B seviyesinde, 10 öğrenci ise C seviyesinde bulunmaktadır. Yapılan incelemede kompozisyonlarda geçen cümle sayıları dikkate alınmış, bu cümlelerde geçen isim ve fiil cümleleri tespit edilmiştir. Çalışmamız, öğrencilerde oluşan zaman algısına bağlı Örneklem yöntemiyle ortaya konulmuştur

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Zaman Algısı

İncelenen kompozisyonlarda fiillerde tespit edilen durumlar, aşağıda cümleler üzerinde aynen alıntı yapılarak verilmiştir.

1. **"Yılbaşında neler yapacaksınız?"**

- Biz tatlı yeyeceğiz.
- Son dakika yıl'da mutluyacağız.
- Yılbaşı bugün çok güzel çünkü ben arkadaşlarımla buluşgağım konser yapıyoruz.
- Dün önce çarşıda alış veriş yapacağım
- Gömlek, ceket, gözlük ve bluz alacagım.
- Film izleceğim
- Çarşıya alış veriş yapaçağım
- Akşam parka giteceğim. Sonra bir banta oduracağı.
- Saat 12:00'de fıştıracaklar
- Sonra elbiselerimi giyiyeceğim
- Sonra pahçada yürüceğiz.

[8]Göçer Ali, Moğul Selçuk, " Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış" , Turkısh Studies, Vol.6/3, Turkey 2011

- Sonra akşam yemeği yeyeceğiz.
- Çünkü oraya çok yolcu gelecekler
- Yine yıl başacak
- Ben ve arkadaşım perti geteceğiz Pertide saat on gece başacak saat üç bitecek.

  Pertide muzik dinleyeceğm ve yemek yeyeceğm

  Perti bitiyecek sabahda.

  Ben ve arkadaşım kar oynayaceğız

  Adam kar yapecegiz ve karda yürüyeğiz evdin dönecekm.
- Sabah erkenden oyanacağım.

  En güzel kıyevtlerim gyeceğim.

  Arkadaşlarımla Harikalar dünyasına gdeceyiz

  Annemie babam nesıl dans etilerni izlyeçeğim.

  Ben ve erkek kardeşim dans edeçeğiz. Saat 1.00 uyuyacagim
- Giden seneyi vedaleşcegiz

  Bu geceyi nasıl geçirdiklerini seyir edeceyiz

  …ve gelecek yıl herkese mutlu bir şekilde geçtiğini dileceğim.
- Öğleden alışveriş yapacağim

  Ben ve ablam yalnız parti eteceğiz

  Biz yemek yapacagiz

  Dans eteceğiz

  Yemek yeyeceğiz
- İkince parkda gizeceğiz.

  Öğle yemeği lokantada yeyeceğiz.

  …arkadaşım ile gideceğız.

  ;ama uyumk önce yeni yıl için düşüneceğım
- Rezervaziyon aldık. Çok pahalıydı ama olusun…

  …sonra eve döneceğım. Kendimi hazırlacağım.

  …ve öbür arkadaşlarımız yakın bir yerde bize beklecek.

  Partiyi 5'ten başlıyor 2' sabaha kadar.(sürecek)
- Bana göre bu günün bütün dünyada önemlisine rağmen bu kadar bir önemi bulamıyorum çünkü ömrümden bir sene geçer.
- İlk yılbaşı günü ailemden uzak duruyorum.

  Yeni yıl için "mutlu yıllar" biririmize dileceğiz.

B Seviyesi

- …çünkü hayatımızda bu uyaralar etkilenebilir
- Onlar oraya yüzüyordı

Daha sonra hayatları biraz değıştirdi

Bir gün geldi, hava açıktıydı.

O kitap okusaydınız çok şeyler öğreneceksiniz(öğrenirdiniz)

- Oturma odasının köşesinde yılbaşı ağıcı koyunmuş…

2015 daha güzel bir yıl olsun ve Suriye'deki savaş biter.

- Her yer yel başı için özel süs giyindi

Dün akşam prime moll'da büyük bir ağaç kalındı.(getirildi)

Evimizde koçuk çam ağacı kaldık.(koyduk)

Biraz süs üzerinde süslüyorduk.(süsledik)

Mumlar atıldı.(yakıldı)

Dans edtik.

Ben iyi bir sene umutuyorum.

- Alış veriş merkezine çok dolunur.

Bence bu özel bir gün ve herkes kutur olmalı

- Alış merkezlelinde okular yılbaşı için değişileniyor.

...dolayısıyla AVM insanlar tarafında dolundu

Yeni gelen yılda mutlu olacağını umuderek ibadet etmek bulabilir.

- Çok güzel bir şekilde o geceyi geçmeliyiz.

Çeşitli yemek yapılırız evimizdeki özel ışıklar koyunuruz

…ve en sevdiğimiz arkadaşlarimizi davet ediliriz.

Yani bana göre herkes en mutlu bir şekilde geçmeli.

- Gelen misafirler güler yüzle kutlanıyor.
- Suriye'de genellikle her yerde yılbaşı ağacı koyunur.

Yılbaşı çok güzel bir gündü ama şimdi savaş oldu.

2. **"Geçen hafta sonu neler yaptınız?"**

- Harika bir gün vakit geçidik.

Arkadaşım iyi bir çalıcı güzel bir şarkı çalıdı.

- Ben keçen hafta arkadaşlarımla pikniğe gittik

Pikniğden sonra güzel bir yere gitik

…bize balık tutlar

42

…balıklarımızı yidik

…hem çok yorgun uyduğ hem de çok keyifli idi

- Geçen hafta ailem ve arkadaşlarımla pikniğe çıktım…bizi güzel bir yere göturdü. Neyse ben piknik hakkında anlatiyim…bir lezzetli yemek yaptilar…ve salata türlerini yaptilar
- Geçen hafta parkta gittim. Orada bir pikniğe yaptik.

Yedik, oynadık, konuşuduk, gülüdük ve çok ilingilik

Bence bu güzel bir piknik yaptik

İnşallah gelecek hafta başka piknik yapacağiz.

- Ben arkadaşım ile top oynadık. Sonra eve gitik
- …ve ben şarkılar duyudum.

Arşamada Top masası oyanadık.

Denizde oyndıksonra ağlancı parka gitik. Akşam eve döndik. O, hafta sonunu hiç unutmayacağim.

- Ben geçen hafta arkadaşlam ile piknige gitdim sonra şelale parkına gitdik. Arkadaşlar kebap yapdiler. Sonra kebap iyidik. Sonra beraber sohvet etdik
- Saat on ben ve kardeşlarım danize'de yüzdık. Saat 5 eve gidik
- Geçen hafta sonu sabahlerı alış veriş yaptım. Arabaya bindık. Ailemle pikniği gittim. Çünkü kebap yiyiceğiz ve göldok.Bu bir gün mutlu.

3. "Aile bireyleri(anne, baba, kardeş…)sabahları neler yapıyor?"

- Ben elbise giyinyorum

Arkadaş konuşyorum…ve ders yaziyorum. Sonra parkta sporyap yürüyorum.

- O, orman müdürlüyünde çalışyor

Haberler seyretler…akşamları ailesi konuşyor

- O hafta içi her sabah erken kalkır
- Sabah altida uyanyor
- Kahvaltınu saat yedia yapyor. Ondan sonra dişne fırçalayor. Sonra elbisı senı giyor. Çantasını alyor sonra çıkab gideyor. Arabası binyor

Skız beck çalışe başlayor. Babam işne çok konuşyor. Alışveriş ensanlara dinleyor

İhteyaclarnu yapayor sonra öğle yekmak yeyor su ve çay içyor. Ofesden baçaları seyredyor ama son haftayı denlanyor. Messec yazyor spor yapyor gezyor, gelyor

- Bir fincan kahve iciyor…öğle yemğe yeyor.
- Benim aile sekizda uyanlar

Kardeşim dişlerini fırçala

Annem giyin…

Biz yemek ye ve çay içiyorlar

Benim kardeşim okula yürülar

Yemek yeyoruz

12:00 uyuruz

- On iki evden çikiyor yemek yiyor dokuz otuyor veya iki on saat uyuyor.
- Babam her gün saat yedide uyaniyor ve kahvaltı yapiyor diş fırçalayor yemek iyiyor, spor yapiyor
- Kahvaltı yapyorum dişler fırçalayorum, ve giyinyorum evden çikyorum, ve gar binyorum sonra dersler dinleyorum.

  Molada şay içyorum, ve arkadaşlar konuşyorum

  Saat 12.30 da dersler bityor

  Bazen de spor yapyorum.

  Hayatım her hafta boyla gidiyorum.
- Önce diş fırçala yapıyor. Arabalı gitiyor. Ailem hapse salonda toplantıyor.
- Onu okula gonderir.

4. "Bir arkadaşınız, üniversite okuyacak. Ona, TÖMER ve üniversite hakkında bilgi veriniz."

- Ben çok mutluyum çünkü sen buraya gelmek için

  …ve rahat hisset ediyorsun.

  Ben sabırsızlanıyoruz
- İlk üniversitede kaydet olacaksın. Çünkü sen geleceksin ve sana yardım istiyorum

  …ve senin adın kayıt olacağım
- Ben Türkiye'ye yini galdım. Ama sadaca bir efada veryorum. Sen maboran Tömer'e giryorsun

  Tömerde Türkçe öğreniceksın.
- Ben senin mektübin aldim.
- Türkçe öğrenmek için Tömerde kaydetmek gerek
- Türkiyeye gelabilirsın ben sana yardım idabilerim

  Seny beklyorum

5. "Savaş"

- Zihini çalışyor
- Her zaman düşünyorlar
- Savaşta binalar yıkldi

  Bu savaşta insanları aileseni ve eveni kayıbetmış

  Ben istiyorumkı

6. "Çalışkanlık hakkında kompozisyon yazınız."

- "Karıncalar sıralar ile çalışyorlardı…ama ben çalşmadım…" diye düşündu

Keşke biz istersa, çalışsa her şey yapabilir.

- Kim gerçek manası biler.

7. **"En yakın arkadaşınızı anlatınız."**

Biz çok eğlendi vakit geçiyoruz müzük dinleyoruz

- O her zaman şeylerden şaka yapır

…havuza gidiriz

…bu sebeple sıkıcı olmacak

- Ben ve arkadaşım on beş yıllar tanışmak

Birlikte yuzmak ve gezmek

Ben ile arkadaşım arada gezıyor

…ve her sabah kahvaltı yemek yapıyor.

- Hafta sonu gün beraber alışveriş yapıyor sinemaya gitiyor.
- Noor Denmark oturuz ben üç hafta sonra Denmark gidecek

Güzel bir yemek yerız. Ben onu çok özleyorum. keske savaş bitse yeniden bulusacağiz

- ve deniz dan yüzürüz

...lezzetli yemek yapariz

…sinemaya digeriz

- İlk okulda her gün bulşırız
- Ben ve Sera üniversiti'de evde ve her yer beraber Biz çok eğlencli geçiyoruz. Müzük dinleyoruz.

8. **"Sanal Alem veya Olmak İstediğiniz Bir kişi Hakkında kompozisyon Yazınız."**

- Dunyanın yardım olabilir istiyorum
- Zayifler insanlar için yardimci ediyordu

Hükümetinin diktatörlüğü adalet istmiyor.

…uygulaması çalışyordu.

- Sanal alemi alışkanlıklarımızı ve geleneklerimizi değişiyor.
- Stresi aşmak için spor yapıyor, yeterli uyku almak, biz şeyleri görmek biçimini değiştirmek

9. **"Batıl İnançlar hakkında neler düşünüyorsunuz?"**

- İnsanları dolandıryorlar
- …arkanızı su dokıyor tırnakımıza akşamıyla kısmıyoruz

İnsanlar kendi güçlerini ve kendi kudretini inanmiyor ve gelecekte korküyor

-

  Sanal aleminde kullanmayı çok dikketı çekmek gerketir.

  Tanrı sadece bize koruyer

10. "Okuduğunuz bir kitabı, izlediğiniz bir filmi ya da dinlediğiniz bir masalı anlatınız."

- Belki onların ailesi izin vermeyeceğz

  Ablam düşündi vekarar verdı

  Benim abi şimdi Avrupada üniversiteye bitirdik

  O şimdi caddeler dans yapiyor. Bende çalışcğım

  Mesela eğer evlandim
- Bu kitap hakkında konuşyor

  …ve nasıl bitirde
- Her şey bir plan ile gidiyor …ve rahatlı olmayacak

  Bazen insan sokağa çıkmak istiyor, yürümek için yani bu da yapamaz ve bir sıkıntı çıkmalı(Aynı cümlede üç farklı zaman kullanımı)
- Daha güzel ve daha iyi bir hayat yaşabiliriz

  Ve israr etmelıyız.

  Edebiyat fakültesilerde okumalsıniz

  Saatlerden çoktan okumalısız

  Ve yaşlı adamlarda kitap okuturabilirsınız.

  …öyle yaparsaniz kitap yazabilirsınız.
- Böyle bir şey olarak size çok problem kaynaklarlar
- Yıldız parlağı bir onda sünüyor mümkün olabilir
- Eski yazarlar pipirüst kullanmışler ve mürekkep kullanmışler

  3500 MÖ rollu gelmiş ve kulanınmış

  Yazarlar düşünceleri daha fazla gelişmış

  Son dönemi kağıt gelmiş ama bu kağıt nasıl keşfetınmış

  Bence sonuç olarak bir kitap okurken bir ışıt tutabilir, düşünce geliştirirebilir
- …Güzel bir kız tek ormanda yaşmış.

  Yıllardan geçmış

  Tumang adı vermış
- Ne fark eder kendine söyliyordu…ve annesi hakkında konuşıyor

  Ama leyle annesine sözünü dinlemedı. …Leyle çok korktu Leylenin kafasıne bir şok oldu onun oğlınce ağlamaya baka durdu. Leyle ninese istemış ve …sonra Leyle'yi kizdı ve…soyledı

- Türkiye'de yaşamış bir adam, Nasrettin Hoca hakkinda yazılmış bir masalda bir gün ziyafet vardı…

  Zingi bir adam olmadığından dolayı pek hiç kimse ona iyi bakmaz

  …oturduğu yerlerden bire oturdururlar

  Son yüzyıllarda insanoğlu o kadar değiştirmiş ki bir insanı gördüğü…
- Bazı kitaplar hayatımızı değiştirmış, veya hayatımıza yeni bir renk atmıştır.
- Bir gün o kız o iş arkadaşını sevmsi onu söyliyor.

  …ailelerini hessidiyormuş.

11. **"Gaziantep ve çevresini anlatan bir kompozisyon yazınız."**

- Bir yurtta oturdum ve TÖMER'de kaydetim.

  İlkte çok zorkan çünkü Türkçe bilmiyordum, ama şimidi dorumum daha iyi olmuş ve bende çok arkadaşlarım olmuş.

  Burada kişiler çok sevceler, gülüyüzler ve yardımcı ederler.
- Ben bir yil önce burada yaşıyorum

  ...güzel ve her şey istersin var
- Muhtaşam kale var ve yabancilar her yerdan ona gelirlar.
- Yeni adet çalısıyorum daha mutlu hissetiyorum

  Ben ailemle gaziantep'te yaşiyorum.
- Ben Gaziantep sevimeyorum

  …bene yardemcı aldı.

  Görüşüruz
- Eski zaman Gaziantep sakinleri zeraat çalıştılar

  Yermi yıl önce yeni firmalar ve sanayiler açıktılar

  Ben onları sevidim
- Mustafa Kemal Gaziantep isim koyudu
- Ben üç ay önce Gaziantepte gedim.

  Benim oğlum çocuklar ile futbol yapımak

  …kitap okumak ve çalışıyorum.
- Gaziantep'te her mekan gedırsın

  Parka pıknığı gıdıyor.

  Onu nefret edıyorum.

Gelecek Zamanla Oluşturulan Cümlelerde Zaman eklerinin Kullanımına Dair

1. Gelecek zamanla kurulan cümlenin, cümle içinde yer alan zaman ifadesiyle uyumsuzluk göstermesine dayalı kullanımlar

Dün/Yapacağım

Dün önce çarşıda alış veriş yapacağım

2. Anlamsal açıdan birbirini takip eden cümlelerde, zamanların uyumsuzluk meydana getirebilecek şekilde kullanımı

Buluşgağım/yapıyoruz

- Yılbaşı bugün çok güzel çünkü ben arkadaşlarımla buluşgağım konser yapıyoruz.

Öğreneceksiniz/ öğreneceksiniz

- kitap okusaydınız çok şeyler öğreneceksiniz

3. Yardımcı sesin kullanılmadan oluşturulduğu cümleler

İzleceğim

- Film izleceğim

yürüceğiz.

- Sonra pahçada yürüceğiz.

başacak

- Yine yıl başacak

oyanacağım

- Sabah erkenden oyanacağım.

hazırlacağım

- …sonra eve döneceğım. Kendimi hazırlacağım.

beklecek

- …ve öbür arkadaşlarımız yakın bir yerde bize beklecek.

dileceğiz

- Yeni yıl için "mutlu yıllar" biririmize dileceğiz.

olmacak

- …bu sebeple sıkıcı olmacak

dileceğim

- …ve gelecek yıl herkese mutlu bir şekilde geçtiğini dileceğim.

4. Seslerin veya ünsüzlerin yanlış kullanımından kaynaklanan durumlarla oluşturulan cümleler

buluşgağım

- Yılbaşı bugün çok güzel çünkü ben arkadaşlarımla buluşgağım konser yapıyoruz.

Uyuyacagim/ uyuyacagim

- Ben ve erkek kardeşim dans edeçeğiz. Saat 1.00 uyuyacagim

vedaleşcegiz

- Giden seneyi vedaleşcegiz

  edeceyiz
- Bu geceyi nasıl geçirdiklerini seyir edeceyiz

  yapacagiz
- Biz yemek yapacagiz

  çikmayacagiz
- Biz evden çikmayacagiz

  gideceğız
- …arkadaşım ile gideceğız.

  düşüneceğım
- ;ama uyumk önce yeni yıl için düşüneceğım

  Döneceğım
- …sonra eve döneceğım. Kendimi hazırlacağım.

5. Ünsüz yumuşamasının yapılmadan oluşturulduğu cümleler

   giteceğim
- Akşam parka giteceğim. Sonra bir banta oduracağı.

  Eteceğiz
- …arkadaşım ile gideceğız.

- Ben ve ablam yalnız parti eteceğiz
- Dans eteceğiz Dans edtik.
- Ben ve erkek kardeşim dans edeçeğiz. Saat 1.00 uyuyacagim

6. Yüklemlerde zaman ekinin kullanımına dayalı ünlü daralmasının gösterilmediği durumlar

- Biz tatlı yeyeceğiz.
- Sonra akşam yemeği yeyeceğiz.
- Yemek yeyeceğiz
- Öğle yemeği lokantada yeyeceğiz.

7. Ünlü uyumuna uymayan kullanımların ortaya çıktığı durumlar

   vedaleşcegiz
- Giden seneyi vedaleşcegiz

  yapacağim
- Öğleden alışveriş yapacağim
- Biz yemek yapacagiz

gideceğız

- …arkadaşım ile gideceğız.

döneceğım

- …sonra eve döneceğım. Kendimi hazırlacağım.
- İnşallah gelecek hafta başka piknik yapacağiz.

bulusacağiz

- keske savaş bitse yeniden bulusacağiz

8. Zaman veya şahıs eklerinin eksik yazımıyla ortaya çıkan durumlar

çalışcğım

- şimdi caddeler dans yapiyor. Bende çalışcğım

vermeyeceğz

- Belki onların ailesi izin vermeyeceğz

vedaleşcegiz

- Giden seneyi vedaleşcegiz

yürüyeğiz

- Adam kar yapecegiz ve karda yürüyeğiz evdin dönecekm.

Dinleyeceğm/ yeyeceğm

- Pertide muzik dinleyeceğm ve yemek yeyeceğm

9. Diğer kullanımlar

Fiil kökünün veya gövdesinin yanlış yazımı

oduracağı.

- Akşam parka giteceğim. Sonra bir banta oduracağı.

fıştıracaklar

- Saat 12:00'de fıştıracaklar

Fiile gerekmeyen eklerin eklenmesi suretiyle ortaya çıkan durumlar

Giyiyeceğim

- Sonra elbiselerimi giyiyeceğim

bitiyecek

- Perti bitiyecek sabahda.

Yardımcı fiille oluşturulan veya oluşturulması gereken cümlelerin durumu

mutluyacağız

- Son dakika yıl'da mutluyacağız.

seyir edeceyiz

- Bu geceyi nasıl geçirdiklerini seyir edeceyiz

Türkçede kullanılan –laş-leş işteşlik eki gibi çeşitli fiil yapım eklerinin kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan durumlar

- Giden seneyi vedaleşcegiz

Şimdiki Zamanla Oluşturulan Cümlelerde Zaman eklerinin Kullanımına Dair

1. –yor zaman ekinin ünsüzle biten fiillerdeki kullanımına dair meydana gelen durumlar

giyinyorum

- Ben elbise giyinyorum

çalışyor

- Zihini çalışyor

düşünyorlar

- Her zaman düşünyorlar
- "Karıncalar sıralar ile çalışyorlardı…ama ben çalşmadım…" diye düşündu
- …uygulaması çalışyordu.
- Kahvaltı yapyorum dişler fırçalayorum, ve giyinyorum evden çikyorum, ve gar binyorum sonra dersler dinleyorum.
- Dolandıryorlar
- İnsanları dolandıryorlar
- Molada şay içyorum, ve arkadaşlar konuşyorum

konuşyor

- Bu kitap hakkında konuşyor
- su ve çay içyor. Ofesden baçaları seyredyor ama son haftayı denlanyor. Messec yazyor spor yapyor gezyor, gelyor

bityor

- Saat 12.30 da dersler bityor

yapyorum

- Bazen de spor yapyorum.

giryorsun

- Ama sadaca bir efada veryorum. Sen maboran Tömer'e giryorsun

2. Yuvarlak ünlüyle biten fiillerde –yor zaman ekinin gelmesi durumunda fiilin sonunda yer alan geniş ünlünün darlaşması durumu

- sonra öğle yekmak yeyor
- Yemek yeyoruz

fırçalayor

- Babam her gün saat yedide uyaniyor ve kahvaltı yapiyor diş fırçalayor yemek iyiyor, spor yapıyor

dinleyorum.

- Kahvaltı yapyorum dişler fırçalayorum, ve giyinyorum evden çikyorum, ve gar binyorum sonra dersler dinleyorum.

beklyorum

- Seny beklyorum

özleyorum

- Güzel bir yemek yerız. Ben onu çok özleyorum.

3. Eklerin yanlış kullanımından kaynaklanan veya ünlü uyumuna uymayan durumlar

yaziyorum

- Arkadaş konuşyorum…ve ders yaziyorum.

yapiyor

- Babam her gün saat yedide uyaniyor ve kahvaltı yapiyor diş fırçalayor yemek iyiyor, spor yapıyor

İnanmıyor/korküyor

- İnsanlar kendi güçlerini ve kendi kudretini inanmiyor ve gelecekte korküyor

Yapıyor

- O şimdi caddeler dans yapıyor

söyliyordu/ konuşıyor

- Ne fark eder kendine söyliyordu…ve annesi hakkında konuşıyor

edıyorum

4. Fiil kök veya gövdelerinin yanlış yazılması sonucu eklerde yanlış oluşumların görülmesi durumu

Dokıyor/ kısmıyoruz

- arkanızı su dokıyor tırnakımıza akşamıyla kısmıyoruz

gıdıyor

- Parka pıknığı gıdıyor.

Çikiyor/otuyor

- On iki evden çikiyor yemek yiyor dokuz otuyor veya iki on saat uyuyor.

geçiyoruz

- Biz çok eğlendi vakit geçiyoruz müzük dinleyoruz

5. Dikkatsizlikten kaynaklandığını düşündüğümüz durumlar

- …aileler Ben Gaziantep sevimeyorum

  iyiyor
- Babam her gün saat yedide uyaniyor ve kahvaltı yapiyor diş fırçalayor yemek iyiyor

  yıkldi
- Savaşta binalar yıkldi

  gezıyor
- Ben ile arkadaşım arada geziyor

  koruyer
- Tanrı sadece bize koruyer

  edıyorum
- Onu nefret edıyorum.

6. Yardımcı fiillerle kurulan cümlelerde görülen yanlışlıklar

  hissetiyorum
- Yeni adet çalısıyorum daha mutlu hissetiyorum

  hessidiyormuş
- …ailelerini hessidiyormuş.

  kayıbetmış
- Bu savaşta insanları aileseni ve eveni kayıbetmış

Geçmiş Zamanla Oluşturulan Cümlelerde Zaman eklerinin Kullanımına Dair

1. Geçmiş zamanla kurulan cümlenin, cümle içinde yer alan zaman ifadesiyle uyumsuzluk göstermesine dayalı kullanımlar

- O kitap <u>okusaydınız</u> çok şeyler <u>öğreneceksiniz(</u>öğrenirdiniz)

2. Geçmiş zaman ekinin yardımcı sesle kullanıldığı durumlar

  çalıdı
- Arkadaşım iyi bir çalıcı güzel bir şarkı çalıdı.

  konuşuduk/ gülüdük
- Yedik, oynadık, konuşuduk, gülüdük ve çok ilingilik

  duyudum
- …ve ben şarkılar duyudum.

  koyudu

- Mustafa Kemal Gaziantep isim koyudu

3. Ünlü uyumlarına ve sert sessiz benzeşmesine uymayan durumlar

aldim

- Ben senin mektübin aldim.

gitdim

- Ben geçen hafta arkadaşlam ile piknige gitdim sonra şelale parkına gitdik.

yapdiler/sohvet etdik

- Arkadaşlar kebap yapdiler. Sonra kebap iyidik. Sonra beraber sohvet etdik

yüzdık/gidik

- Saat on ben ve kardeşlarım danize'de yüzdık. Saat 5 eve gidik

Bindık/göldok

- Geçen hafta sonu sabahlerı alış veriş yaptım. Arabaya bindık. Ailemle pikniği gittim. Çünkü kebap yiyiceğiz ve göldok. Bu bir gün mutlu.

yaptik

- Bence bu güzel bir piknik yaptık

götürdü/yaptilar

- Geçen hafta ailem ve arkadaşlarımla pikniğe çıktım…bizi güzel bir yere göturdü. Neyse ben piknik hakkında anlatiyim…bir lezzetli yemek yaptilar…ve salata türlerini yaptılar

edtik

- Dans edtik.

yüzüyordı

- Onlar oraya yüzüyordı

dinlemedı

- Ama leyle annesine sözünü dinlemedı

kizdı/soyledı

- ve …sonra Leyle'yi kizdı ve…soyledı

4. Diğer

- Ben arkadaşım ile top oynadık. Sonra eve gitik
- Arşamada Top masası oyanadık.
- Denizde oyndık sonra ağlancı parka gitik
- Benim abi şimdi Avrupada üniversiteye bitirdik
- Mesela eğer evlandim
- Bir yurtta oturdum ve TÖMER'de kaydetim.

Geniş Zamanla Oluşturulan Cümlelerde Zaman eklerinin Kullanımına Dair

1. Fiil kök veya gövdelerinde, doğru zaman ekinin kullanılmayışıyla ortaya çıkan durumlar

biler
- Kim gerçek manası biler.

gidiriz
- …havuza gidiriz

yüzürüz
- ve deniz dan yüzürüz

yapır
- O her zaman şeylerden şaka yapır

2. Ünlü uyumlarına uymayan durumlar

yapariz
- ...lezzetli yemek yapariz

bulşırız
- İlk okulda her gün bulşırız

3. Geniş zamanın yardımcı fiillerle kullanımı

yardımcı ederler
- Burada kişiler çok sevceler, gülüyüzler ve yardımcı ederler.

yaşabiliriz
- Daha güzel ve daha iyi bir hayat yaşabiliriz

götürabilir
- Onlar sanal alemde yalnız bıraksa kötü yolar götürabilir

Diğer Zamanlarla Oluşturulan Cümlelerde Zaman eklerinin Kullanımına Dair
- Ve israr etmelıyız.
- Edebiyat fakültesilerde okumalsıniz
- Saatlerden çoktan okumalısız
- Ve yaşlı adamlarda kitap okuturabilirsınız.
- …öyle yaparsaniz kitap yazabilirsınız.
- Eski yazarlar pipirüst kullanmışler ve mürekkep kullanmışler
- 3500 MÖ rollu gelmiş ve kulanınmış
- Yazarlar düşünceleri daha fazla gelişmış
- Son dönemi kağıt gelmiş ama bu kağıt nasıl keşfetınmış
- Bence sonuç olarak bir kitap okurken bir ışıt tutabilir, düşünce geliştirirebilir
- Güzel bir kız tek ormanda yaşmış.
- Yıllardan geçmış

- Tumang adı vermış

Sonuç

TÖMER'de öğrenim gören 134 yabancı uyruklu öğrencinin yazmış olduğu kompozisyonlar değerlendirilmiş, bu kompozisyonlar belirlenen konular çerçevesinde oluşturulmuştur ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Seçilen konular, öğrencilerin yazma becerilerinde sahip oldukları zaman algısını belirlemeye yöneliktir. Örneğin "Geçen Hafta sonu Neler Yaptınız, Okuduğunuz Bir Kitabı veya İzlediğiniz Bir Filmi Anlatınız; En Yakın Arkadaşınızı Anlatınız; Yılbaşında Neler Yapacaksınız; Aile Bireyleri Sabahları Neler Yapıyor…" verilmiş olan konular öğrencileri belirli bir zamana bağlı kalarak yazmaya yönlendirebilmekte bu vesileyle de öğrencide bağlı olunan zamanın pekiştirilerek öğretilmesi amaçlanmaktadır. Örneğin "Yılbaşı Günü" hakkındaki başlık öğrenciyi gelecek zaman kipine bağlı olarak bir metin oluşturmaya, "Geçen Hafta Sonu…" hakkındaki başlık geçmiş zaman kipine bağlı olarak metin oluşturmaya, "…Sabahları Neler Yapıyor?" hakkındaki başlık ise geniş zaman kipine bağlı olarak metin oluşturmaya öğrenciyi sevk etmektedir. Bu ve benzeri başlıklara bağlı kalarak öğrenci tarafından yazılan kompozisyonlarda belirli bir zaman algısı oluşturulmaya çalışılmasına rağmen benzer nitelikte zaman algısının öğrencilerde meydana geldiği görülmektedir. A, B ve C seviyesinden oluşan 134 öğrencinin 92'si A, 32'si B ve 10'u C seviyesi öğrencisidir. incelenen kompozisyonlarda A seviyesinde 999 fiil cümlesi ve 453 isim cümlesi; B seviyesi öğrencilerinde 220 fiil cümlesi, 80 isim cümlesi; C seviyesi öğrencilerinde 193 fiil cümlesi ve 32 isim cümlesi tespit ediliştir. Bu tespitler kaynak alınarak aşağıda öğrencilerdeki zaman algısının nasıl şekillendiği belirtilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin oluşturdukları cümlelerde gelecek zamana bağlı olarak ortaya çıkan zaman algısında örneklerin birçoğunda –y ünsüzünün kullanılmadığı, yazıma uygun olarak yumuşamanın gerçekleşmediği, seslerin yanlış kullanıldığı; Şimdiki zaman ile kurulan cümlelerde pek çok kez ünsüzle biten kelimelere –yor zaman ekinin yardımcı ünlü kullanılmadan eklendiği ve ünlü uyumuna uymayan durumların meydana geldiği; Şimdiki zaman ve gelecek zaman ekinin kullanımına bağlı olarak ünlü daralmasının gösterilmediği ve anlamsal açıdan birbirini takip eden cümlelerde, zamanların uyumsuzluk meydana getirecek şekilde kullanıldığı; Geçmiş zaman ile kurulan cümlelerde zaman ekinin yardımcı sesle birlikte kullanıldığı, ünlü ve ünsüz uyumuna uymayan durumların ortaya çıktığı; Geniş zamanda, doğru zaman ekinin kullanılmayışıyla ortaya çıkan uyumsuzluklar ve çeşitli zamanların kullanımına bağlı olarak gerçekleşen uyumsuzluklar, öğrencilerdeki zaman algısına işaret etmektedir.

KAYNAKLAR

AKAR Ali, Türk Dili Tarihi, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2012

ARSLAN Mustafa, "Tarihi Süreçte Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Öğrenimi

Çalışmaları" ,Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c.9/12,

GÖÇER Ali, MOĞUL Selçuk, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış" , Turkish Studies, Vol.6/3, Turkey 2011

ERGİN Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım, İstanbul 2002

KORKMAZ Zeynep, Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2005

Türkçe Sözlük(2011), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara